

Conferentie van Zendingen op Halmahera gehouden van 27 tot 30 maart 1902 te Kau.

Aanwezig zijn de broeders Hueting, van der Roest en Voorham, Br van Baarda bevindt zich op Ambon om daar genezing van zijn been te zoeken en br Fortgens is nog niet voldoende hersteld om per prauw naar Kau te komen.

OPENING

Deze vergadering werd met gebed geopend door de Voorzitter Br. Hueting.

AGENDA

De vaststelling van de agenda is het eerste punt van de bespreking. Deze wordt als volgt opgemaakt.

1. opening der vergadering
2. voorlezing van het reglement der kring van zendingen
3. vaststelling agenda
4. Lezing der ingekomen stukken
5. Lezing der brieven, sinds de laatst gehouden conferentie van het Hoofdbestuur ontvangen en bespreking daarvan.
6. uitbrenging en bespreking van de jaarverslagen.
7. opmaken van de ramingen voor het jaar 1903
8. Besprekingen aangaande vestiging van br. Schut.
9. Liturgie. Moet de liturgie eenvoudig overgenomen worden zoals die bij de Ned.Herv. werk in gebruik is, of moeten de formulieren worden gewijzigd? Zo ja, hoe?
10. Kan de kerkelijke inzegening der burgerlijk gesloten huwelijken aan de Inlands helpers worden toevertrouwd?
11. Welke vraag of leerboek moeten worden gebruikt voor het godsdienstonderwijs aan de kinderen die na voleindiging van een schooltijd en die dus kunnen lezen.
12. Besprekingen omtrent de uitkomsten der genomen maatregelen tot versterking van het hulppersoneel op de scholen.
13. Vragen van br. Fortgens
14. Bespreking verzoekschrift goeroes
15. Benoemen van een secretaris voor de volgende conferentie
16. Vaststelling der notulen
17. Sluiting der vergadering

BRIEVEN

Brieven zijn ingekomen van br. Fortgens, en een brief van de goeroes district Kau en Tobelo beide met een verzoek om traktementsverhoging, verder een schrijven van het N.Z.G., waarin de bestuurders van genoemd genootschap toestemming vragen om enige gezangen uit hun boekjes over te nemen, na lezing dezer brieven worden de notulen van de vorige vergadering gelezen.

De wenselijkheid wordt uitgesproken dat er langzamerhand voor iedere kampong aanplantingen zullen gemaakt worden, opdat in de toekomst de gemeenten in de gelegenheid worden gesteld, zonder hulp van buiten in hun onderhoud te kunnen voorzien. De moeilijkheid blijft echter hoe is het met de rechtstoestand van deze goederen gesteld, daar Halmahera geen gouvernementsgebied is. De Resident van Ternate meende er wel wat op te vinden, maar heeft tot nu toe niet van zich laten horen. Nu zal een poging gedaan worden om

door bemiddeling van de Resident gronden voor de aanplant van klapperbomen aan te vragen bij de Sultan.

OPLEIDINGSSCHOOL

De bespreking van de opleidingschool wacht op antwoord van het Bestuur op de november conferentie.

Verder geeft het Hoofdbestuur enigszins zijn verwondering te kennen over de grote som die voor feesten uitgetrokken wordt. De conferentie wenst de H.H. bestuurders er op te wijzen dat maar een klein gedeelte van deze som voor feesten gebruikt wordt, maar dat in hoofdzaak de prijsgoederen zijn, die deze som zo hoog, maken.

HELPERS

De anak-piara's zijn geheel voor rekening van de broeders en doen huiselijke bezigheden. De helpers zijn echter voor rekening van het Bestuur, en doen buiten de school en de lessen ook wel huiselijke bezigheden, lees werkzaamheden, om ze orde en regel te leren, daar dit bij deze jonge mensen, die soms pas uit de kampong komen, dikwijls hoog nodig is. Alleen op Duma krijgt de zendeling een vergoeding van fl. 100,- voor de pleegkinderen. Als de kinderen daar in de kampong blijven, komen ze niet op school, daarom is Br van Dijken er toe overgegaan deze kinderen bij zich in huis te nemen.

SCHOOLBEHOEFTE

Wat de schoolbehoefte betreft, deze worden vooral de posten op Tobelo berekend daar dit eenvoudiger is, dan dat iedere post voor zich zelf bestellen moet. Wel komen soms op rekening en verantwoording van andere posten een kleine post schoolbehoefte voor, maar dit wordt toch met Tobelo verrekend.

SUBSIDIE

De subsidie is een zeer wisselende post, daar deze geheel van de geest van 't Gouvernement afhangt, doch deze worden verantwoord op de jaarlijkse rekening. De subsidie werd tot nu toe hoofdzakelijk gebruikt, tot het bouwen van de scholen en het aanvullen van meubilair om zodoende de scholen in die toestand te brengen, zoals dit door het Gouvernement vereist wordt om op de duur deze subsidie te kunnen behouden.

KAART

Ook spreken de bbrs hun leedwezen uit dat het Hoofdbestuur er niet toe heeft kunnen overgaan om de kaart van br. Hueting te laten drukken. Nu verzoeken de bbrs vriendelijk dat als de kosten hiervoor te groot zijn en de kaart van Langevoort nog niet in herdruk is, de kaart van Bleeker te mogen ontvangen daar naar de mening der verschillende broeders deze kaart voor het doel beter geschikt is als die van Langevoort. (deze kaart wordt te Rhoon gebruikt,) waarschijnlijk kan br. Metz hieromtrent inlichtingen geven.

Ook spreekt de conferentie haar leedwezen uit tot nu toe nog niets gehoord te hebben, omtrent het verslag aangaande het werk op Halmahera van de H.H.Gunning en Van Boetzelaer.

JAARVERSLAGEN

De verslagen van ieder der bbrs, worden voorgelezen en besproken. Deze worden aan het bestuur toegezonden. Br. Fortgens zond geen verslag in daar hij naar zijn mening te kort op zijn post was. Het ware de conferentie aangenaam geweest ook van Sidangoli een kort overzicht te ontvangen.

BEGROTING

Na langdurige bespreking wordt de begroting voor het jaar 1903 vastgesteld, ook deze zal als bijlage 5 het Bestuur toegezonden worden. De brs verzoeken het bestuur vriendelijk nogmaals de heer Jenny te willen gelasten de toegestane gelden geregeld uit te betalen, daar door het lange uitblijven dezer gelden hier dikwijls geldnood is.

Br. Schut

Door de onzekerheid omtrent de komst van br. Schut was deze bespreking wel wat moeilijk. Indien br. Schut mocht komen zal hem Loloda als werkkring aangeboden worden, daar door ziekte van br. van Baarda br. Hueting onmogelijk Duma en Loloda naar behoren bedienen kan, bij zijn eigen groot en uitgebreid district.

Br. van der Roest doet de mededeling dat hij tegen volgend jaar verlof heeft aangevraagd. Mocht door onvoorziene omstandigheden voor Kau spoediger een plaatsvervanger nodig zijn, dan is aan de voorzitter machtiging verleend, om in overleg met br. van der Roest, br. Schut als diens plaatsvervanger aan te wijzen.

Bij deze vestigt de Conferentie nogmaals de aandacht van het Bestuur op de grote behoefte aan Europees personeel, indien dit jaar daarin niet voorzien wordt kan onmogelijk het werk naar behoren verricht worden.

LITURGIE

Ook deze zaak wordt langdurig besproken. In een brief van br. Fortgens spreekt deze zich beslist tegen overname uit, daar de christenen hier nog lang niet hoog genoeg opgeleid zijn om deze te kunnen begrijpen en het zodoende dus slechts een dode vorm zou zijn. Br Fortgens wenst dat aan iedere broeder vrijheid gelaten wordt om op zijn wijze de betekenis en ernst van de handelingen te doen verstaan. Ook de andere broeders voelen het bezwaar om de formulieren over te nemen zoals ze zijn, vooral omdat de omstandigheden hier zo geheel anders zijn als in Europa. Toch is br. Hueting van mening dat hierin meer eenheid moet zijn en dit niet aan ieder naar eigen inzicht moet worden overgelaten. Er wordt beslist dat ieder der brs. pogen een concept voor deze liturgie op te maken en voor ultimo december aan de voorzitter te zenden, die daaruit een algemeen concept zal samenstellen om een volgende conferentie te lezen en wellicht vaststellen.

Huwelijken

Door de grote uitgebreidheid van de Districten Tobelo en Kau is het voor de zendeling niet mogelijk, om als het huwelijk burgerlijk is geschreven de zondag daaropvolgend naar die gemeente te gaan voor de kerkelijke inzegening. Nu is het de vraag of deze plechtigheid ook aan de inlandse helpers zou kunnen toevertrouwd worden, daar ook in de Ned.Herv. Kerk het huwelijk niet als sacrament beschouwd wordt. Br. Fortgens was hier tegen, omdat naar zijn mening aan het huwelijk dan minder waarde zal gehecht worden dan aan de handelingen die door de Pendaia zelf bediend worden. Ook de andere brs. voelden veel van dit bezwaar. Br. van der Roest vond ook dat velen van onze goeroes nog niet die bekwaamheid er toe hebben, om naar behoren deze plechtigheid te bedienen.

Vooralsnog wordt er dus niet toe overgegaan om de goeroes daartoe te machtigen.

VRAAGBOEKJES

Br. Fortgens is van mening dat vraagboekjes weinig nut zullen hebben, daar dit dan slechts een verstandelijk van buiten leren zal worden. Hij zou liever een korte handleiding hebben en wel in de landstaal.

De andere brs zijn van mening dat een vraagboekje wel degelijk zijn nut kan hebben. De leerlingen worden korter of langer tijd bij het onderwerp bepaald en als bij de les een gepaste toelichting gegeven wordt zal dit zeker in de behoeften voorzien. Dat zulk een boekje geschreven zou worden, is naar de mening van de brs overbodig en brengt grote moeilijkheid met zich. Overbodig omdat de leerlingen die de school verlaten Maleis moeten kennen en de moeilijkheid dat dan zulk een boekje in de verschillende talen die hier gesproken worden vertaald zou moeten worden. Br. Hueting vertaalde reeds een bijbelse geschiedenis in het Tobelorees en dat is voorlopig voldoende. Besloten wordt dat in dit jaar de verschillende vraagboekjes zullen worden aangevraagd, om daaruit een volgende conferentie een keuze te kunnen doen.

HELPERS

Over de genoemde maatregelen tot versterking van het hulp personeel op de scholen kan nog niet voldoende geoordeeld worden, daar dit slechts twee maanden in werking is. Besloten wordt nog een jaar proef te nemen.

Als antwoord op een vraag van br. Fortgens of de christenen ener kampong één hunner die tot het heidendom terug gaat mogen boeten. De conferentie is van mening dat dit boeten geheel buiten de zendeling om moet gaan en geheel aan de mensen zelf moet overgelaten worden. In vele gevallen zal zo'n iemand de boete toch niet willen betalen en dan is er niets aan te doen.

ANTWOORD AAN DE GOEROES

Als antwoord op het verzoek om een bel in de verschillende gemeenten, antwoordt de conferentie dat zij niet tegen bellen is, maar daarvoor het geld van de Zending niet mag worden gebruikt.

TRAKTEMENT

Ook dit wordt besproken en door de verschillende broeders als billijk gevonden. Vooral de goeroes met kinderen kunnen dikwijls met veel moeite met hun traktement toekomen. De brs hebben besloten op nadere goedkeuring van het Hoofdbestuur het aanvragstraktement op fl.15,00 te stellen met twee vijfjaarlijkse verhogingen van f. 2.50. Hun traktement kan dus opklommen tot fl. 20,-. Natuurlijk zal ook hierbij op ijver en bekwaamheid gelet worden.

Als het Bestuur deze maatregel goedkeurt zal het van terugwerkende kracht zijn.

Aan br. Hueting wordt machtiging verleend om het boekje "Bijbelse Geschiedenis" uitgave van de Calwer Verein in het Tobelorees te vertalen.

Nogmaals neemt de conferentie de vrijheid bij het Hoofdbestuur aan te dringen om de kaart van Halmahera met spoed te laten drukken daar er in geheel geen hulpmiddelen aanwezig zijn bij het onderwijs in de aardrijkskunde van hun eigen land. Daar de vergadering met hoofden niet die gevolgen gehad heeft, namelijk de goedkeuring van het Gouvernement van de daar vastgestelde christelijke adat, en daar mede de grote kosten daarmede gepaard gaande, niet zulke groot nut hebben, is besloten vooralsnog geen vervolg op deze vergadering te hebben.

Als plaats van de volgende conferentie wordt Duma genoemd en vastgesteld, mocht dit echter door ontstentenis van br. van Baarda niet mogelijk zijn dan zal men Tobelo aanwijzen. De conferentie besluit een schrijven van deelneming te zenden aan br van Baarda in zijn ziekte. De Conferentie het voornemen hebbende, het agentschap niet langer door br. Beyer zal worden beheerd en ook vernomen hebben dat wellicht de Heer Meyjes zich op Ternate zal

vestigen in welk geval deze zich met de Agentuur zou kunnen belasten, geeft het Bestuur beleefd in overweging om wanneer de heer Meyjes niet de agentuur op zich kan nemen, zich in deze te willen wenden tot de Heer G. van Aheer, vroeger posthouder van Galela, thans met verlof in het Vaderland, die wellicht niet ongenegen zal zijn, als agent op te treden, en door de brs kan worden aanbevolen als zijnde bekend met hun verschillende behoeften, zeer welwillend gestemd tegenover de verschillende zendelingen, genietend het vertrouwen der brs en niet geheel onbemiddeld zijnde, waardoor Verduistering van gelden tamelijk wel buitengesloten wordt. Tot secretaris van de conferentie wordt benoemd br. Voorham, waarna de conferentie met dankzegging gesloten wordt.

W.G. Hueting, voorzitter

Aanmerkingen het protocol betreffende

Ik gevoel mij verplicht het Bestuur mede te delen dat het protocol tot mijn spijt zeer veel tekortkomingen heeft, waar van wel de voornaamste is, dat het niet genoegzaam uitvoerig de inhoud der gehouden besprekingen weergeeft.

Waar deze tekortkomingen niet direct storend zijn voor het recht begrip van het behandelde zal ik niet wachten ze te verhelpen, maar waar m.i. mijn plicht het te verbeteren.

b.v. op de volgende hoofdstukken

LITURGIE

Algemeen was men van oordeel dat de liturgie zoals die in gebruik is bij de Ned.H.Kerk niet geschikt is om nu reeds bij deze jonge gemeenten in te voeren.

Omtrent samenstellen van een concept nieuwe of gewijzigde formulieren kon men ook niet zo spoedig tot een overeenkomst komen, dewijl de gevoelens nog al uiteen liepen omtrent hetgeen wel of niet daarin opgenomen behoorde te worden. Daarom werd besloten dat al de leden van de conferentie hun krachten zouden beproeven tot het samenstellen van een conceptliturgie. De concepten zullen voor ultimo december 1902 aan de Voorzitter worden toegezonden, en deze zal trachten daaruit een algemeen concept te compileren, waarin de mening der broeders uitdrukking vindt. Dat concept zal door hem aan de e.k. Conferentie ter bespreking worden aangeboden.

HUWELIJKEN

Hieronder wordt besloten dat dewijl nu door de grote afstand tussen filialen en moedergemeenten een geruimen tijd verlopen tussen het in de hoofdgemeente gesloten burgerlijk huwelijk en de daarop volgende kerkelijke inzegening die in de filialen plaats vindt, voortaan onmiddellijk, na sluiten van het burgerlijk huwelijk de kerkelijke inzegening zal plaats vinden in de kerk der hoofdgemeente, zodat het huwelijk een geheel wordt en niet meer plaats vindt, wat tot heden gebeurt, dat n.l. hieden reeds geruimen tijd in huwelijks gemeenschap leven, voor het kerkelijk huwelijk ingezegend wordt.

VRAGENBOEKJES

Aangaande dit punt werd besproken dat er hier sprake is van leesboekjes voor leerlingen die een volbrachten leertijd hebben en dus lezen kunnen, ook mag verondersteld worden, dat die leerlingen de Maleise taal voldoende machtig zijn, om hierin onderwijs te ontvangen. Het zou daarom volkomen overbodig zijn voor hen boekjes te vervaardigen in de landstaal. Daarom wordt besloten, dat in de loop van dit jaar de voorzitter exemplaren zal bestellen van

al in de Maleise taal gedrukte leer en vraagboekjes en die na ontvangst zal doen circuleren onder de brs, opdat daaruit op de eerstvolgende conferentie een keuze gedaan kan worden gedaan.

HELPERS

Br Hueting deelt mee, dat de door hem genomen proef niet voldaan heeft, meest door ongeschiktheid der jongelui die hem ter opleiding waren toegezonden. Naar zijn mening zal de maatregel op de vorige conferentie voorgesteld en aangenomen en in de loop van dit jaar uitgevoerd niet tot het gestelde doel voeren. Br. vd. Roest meent nog geen oordeel te kunnen uitspreken en daarom wordt besloten deze zaak nog een jaar op haar beloop te laten, opdat de brs. daarna beter uit ervaring zouden kunnen spreken.

VRAAG BR. FORTGENS

Br Fortgens had gevraagd welke houding de christenen en de zending moeten aannemen wanneer de christenen uit zijn gemeente een hunner medechristenen die zich aan afgoderij of dergelijke schuldig maakt willen straffen of beboeten.

Beslist wordt aan br. Fortgens te melden dat naar het oordeel der Broeders, de zending zich in dergelijke gevallen volkomen onzijdig dient te houden. Willen de christenen één hunner beboeten, dan kan de zending dat wellicht niet beletten, maar hij wachte zich ook voor de schijn, alsof de straf door hem zou opgelegd worden. Het hangt toch volkomen af van de gezindheid des persoons die gestraft wordt of deze zaak geaccepteerd of niet. Is de persoon werkelijk gevallen, dan zal hij de straf aanvaarden en berouw hebben, maar is hij onder heidense of mohammedaanse invloed geraakt, dan zal hij eenvoudig om die straf lachen en zich uit de kampong verwijderen.

Dat dergelijke straffen door kamponghoofden worden opgelegd is niets buitengewoons, dat door kamponghoofden opgelegde straffen ontdoken worden, is ook niets buitengewoons. Maar waar de straf opgelegd is door de zending dan maakt deze een fiasco aangezien openbaar wordt, dat door hem een handeling is gepleegd, waartoe hij niet bevoegd was.

VERZOEK VAN DE GOEROES

De broeders vinden het verzoek alleszins billijk daar voor de goeroes de behoeften vermeerderen. In de beginne toch werden zij ongeveer door de gemeenten onderhouden, maar van lieverlede is dat anders geworden. Te betreuren is dit niet in zekere zin, daar natuurlijk een goeroe zo hij van zijn gemeenteleden gaven aanneemt daardoor eniger mate in een afhankelijkje stelling komt en volgens landgewoonte niet bestraffend kan optreden. Tot het uitvoeren van de vastgestelde maatregel inzake traktementsverhoging zal niet worden overgegaan, alvorens de goedkeuring van het Hoofdbestuur daaromtrent ontvangen is. De maatregel zal in zoverre van terugwerkende kracht zijn, dat de goeroe de reeds volbrachten dienstjaren zullen toegerekend worden met het oog op de vijfjaarlijkse verhogingen.

BIJBELS LEESBOEK

Br. Hueting heeft vroeger de opdracht ontvangen een bijbels leesboek te vervaardigen in de Tobolorese taal. Hij verzoekt nu de conferentie te willen goedkeuren dat dit leesboek vervaardigd als vrije vertaling van het boekje bijbelse geschiedenissen (uitgave Calwer Verein) hetwelk hem voor dit doel het meest geschikt lijkt.

De conferentie keurt zulks goed en bepaald wordt nog dat Br. Hueting de vertaalde hoofdstukken aan br. van der Roest zal zenden, opdat deze met zijn lieden zal kunnen nagaan in hoeverre de vertaling duidelijk en verstaanbaar is voor de Boengs.

VERGADERING MET HOOFDEN

Gevraagd wordt of er in dit jaar wederom een vergadering zal gehouden worden met de hoofden en goeroes tot regeling van de adat. De conferentie is van oordeel, dat de vorige vergadering in haar uitkomst niet heeft beantwoord aan de verwachting die men van haar koesterde aangezien de Resident van Ternate niet leeft willen goedvinden de aanvankelijke regelingen tot wet te verheffen, door de Mohammedaanse hoofden te gelasten bij de rechtspraak met deze adat rekening te willen houden. Hoewel dus dergelijke vergaderingen in beginsel heel goed zijn, is het met het oog op de grote kosten er aan verbonden raadzaam, te wachten tot van Regeringszijde enige medewerking in deze getoond wordt.

Het is natuurlijk duidelijk dat ik taal en stijl van het protocol geheel voor rekening van de secretaris laat. Niettegenstaande dat komt toch de onvolledigheid ten laste van de conferentie. Tot hare verontschuldiging zij echter het volgende onder de aandacht van de Heren Bestuurders gebracht.

De secretaris toefde lang met de uitwerking van het concept protocol, zodat dit pas aan de avond van de derde dag aan de conferentie voorgelezen werd.

Ik was echter vreselijk gehaast, wijl ik verlangde naar huis terug te keren, waar ik mijn vrouw ziek, met onze nog zeer jonge lieveling achter had gelaten. Wel had ik dus aanmerkingen op het gehoorde, maar niet de tijd het opmaken van het officiële protocol af te wachten, waarom ik de secretaris verzocht had, met het in acht nemen van de gemaakte opmerkingen te willen opstellen, en wij daarna ter tekening te willen toezenden.

Ik vond het in deze toestand en moet het natuurlijk verzenden, ook waar ik het nu, minder gehaast zijnde, niet goedkeur.

De Voorzitter der Conferentie

w.g. A. Hueting